

Curis dat metas, ut sit sibi longior aetas,
est cum laetitia pulchrius omni quia.
Pulchra serena dies, post longos gratior imbres,
fiet post linter gratior ipsa salus.

Totum [?] pereat: virtus nisi sola perennat
haec immortales reddere sola potest.

Aethyopes. niveis gratis tinguntur in nudis,
est et ab inferno nunc via nulla retro.

Sic et transactus nunquam revocabitur annus,
tempora quae pereunt, amplius haud redeunt.

Nec semel elapsos revocavit Jupiter annos,
etsi qui durat Sol revocatus eret.

Hanc tu deplora, quae gratis transit hora,
ut riget exorta spina relicta rota.

Omni nunc hora sit mors, aut vita decore,
mortem si spernis, dic mihi cur metuis.

Est tibi migrandum per tempus non revocandum,
aeternum sapient tempora, quae venient.

Nel tibi gaudendum, vel tunc sine fine dolendum,
haec nec ab aeternis sunt revocanda moris.

Si bene migrabis tua, te sine fine beabis,
si male iam miser es, qui sine fine doles.

Tempus vult dubiae submittere cuncta ruinae:
dans sine fine bonum, vel sine fine malum.

Longa dies fortes docuit parere leones,
longa dies liquida saxa peredit aqua.

Longa dies nimias paulatim mitigat iras,
longa dies recreat, moestaque corda levat.

Longa dies canis ornabit semen aristis
nescit nos homines longa docere dies.

Cus? quia nos homines sumus in peccata ruentes,
vel spernendo bonum, vel faciendo malum.

Cum fluat absque mora tempus, vel quaelibet hora,
quare tu mortis funera non metuis.

Omnia quae vivunt pereunt, nunquamque redibunt,
resius, aut citius mortis adimus opus.

Est tibi longaevoam stultum spondere senectam
cum non sit vitae certa vel hora tuae.

Finge, age Nestoriam sis perventurus ad aevum,
longa tument multis tempora facta malis.

Omnia ut effugias viridis quibus angitur aetas,
triste quod impedit curva senecta feret.

Te tamen ad decos / nulli quod configit / annos,
ut venias, nullo percitus ante malo.

Est labor insani, tot ubi nunc Nestoris anni?
ea tanto superest tempore nulla dies.

Res laetas agimus, mortem procul esse putamus,
et letet in mediis, mors inopina viis.

Scilicet ex illa qua primum nascimur hora,
se sociant mortis, vitaeque, morsque viis.

Hinc aliquam partem / cupiens extollere mortem /
surripit ex vita quaelibet hora tua.

Post moris lente, sed abit mox vita repente,
ut lampas oleo deficiente suo.

Ne quid id impedit, mortis victoria praestat,
hinc vice laetamus, dum loquimur, morimur.

]

Ira parit vitium.

Ira est crudelis mala perturbatio mentis,
nam nimis irascens, est ratione carens.

Ira fit enormis succenso ex sanguine cordis,
perturbans mentem, perturbans rabiem.

Est modus irarum malesano in pectore: quorum
sunt quatuor species, dicit Aristoteles.

Illi comperantur, facili dum bile fruuntur,
dant iras faciles simpliciterque graves.
Illi cito, qui propere turbantur, bile vagante
ira crede mihi multo graviore frui.

Illi non placentur, rabidi dum vociferantur,
isti iam peccant, et mala multa patiuntur.

Illi sine vindicta non comperantur in ira,
hi sunt crudeliter, sacrificae memores.

Hos tu non homines, sed frigide dic graves,
nam faciunt rabidum daemonis officium.

Semper maiores hi dant ex corde furor,
ut tandem minus perficiant facinus.

Tranquam plenus fuit, est rationis eger,
cui vindicta scopus non bene venit apud.

Semper erit moestus commoti pectoris aestus,
ira parens odii, causa fit et vitii:

Tras pariteriens est praecipis omnia verbens,
nam scintillatas dat furor iste genas.

Ira est praecipitis comes indivisa furoris,
praecedit rancor, post sequiturque furor.

Heu! cur sunt tantae nunc in mortalibus irae?
cum sit et in laeto mollior ira Deo.

Tras iniustas Dominus non linquet inultas,
ultra postquam iram cor rapit, ac animam.

Si quoties peccat coelum sua fulmina mittat:
fiet in exiguo tempore nullus homo.

Ipse Dei natus pro nobis in cruce passus,
exhibuit mittes, et sine lite vices.

Per vim peccati laeduntur, porte Beati,
caeditur immensus, maximus ipse Deus.

Vult tamen benignas promptus tibi parere moxas,
si mala dimittis, si veniamque petis.

Imo cur illatas non vis dimittere moxas,
nec vel prostratis parere vis miseris.

Ut quis dimittat, sic ipse Deusque remittet,
ergo dimittas, ne venia careas.
Cor in contentis sibi sit tractabile dictis,
nam prodest miti molle cor esse sibi.
Cum sole ira cadat, sed non cum sole resurgat,
concupiens iras vadat ad Antipodas.
Esse solent mites posita feritate leones:
iras ultrices aut retinent homines?
Dic homo aut miser est, rationis non tamen expers?
se ratione angit, non ratione regit. 206.
Tempore quod nostro ratio sit recta dolibo:
eterni conpandens, si foret illa regens.
Non regit, ac regitur, rabiem quisquis meditatur,
irarum compass fit rationis inops.
Iratus rectas spernit rationis habenas,
nec poterit seipsum cernere qua miserum.
Iratos sibi nutrit sub pectore fluctus,
paeva bile tumens, est, fuit insipiens.
Os torquent irae, nigrescunt sanguine venae,
anguis habent oculi crimina Gorgonii.
Est contra mores rabidos nutrire dolores,
in multis iris, es similis fatuis.
Ira gradus celeres, celeres facit ira furor,
omnia perturbans, omnia participans.
Vixit non vires magni tibi dantque furor,
est longum vitus quaelibet ira vetus.
Semper in iratis maior viget ira superbis,
nec venia quavis, tollitur ira gravis.
Cor Deus iratis nebulis obnubilat atris,
et facit, ut forma sint velut atra fera.
Ibi tenere rabidas praecipit exarbit in iras, 207.
excedit sanctae limina iustitiae. ✓
Pectore commotus perversa vomit quasi potus,
et quasi non lotus corde ruinat opus.

Iratus multus non flectitur ad bona cultus,
flectitur iratus voce rogante Deus.

Est sermo multis longe penetrantior armis,
nam scelus irati sedat, et arma viri:
Dulcia pro dulci redduntur turpia turpi,
dat mala perniciem, dat bona lingua fidem.

Litigium exercit, si stultus sedere nescit,
illi dic salve, qui tibi dicit ave.

Cedere maiori non est pudor inferiori,
cedere scit serous, dum spatiatur heus.

Ut nequeas laedi maiori seuper obedi,
est modo grandaevis ? ira viris

Distimulat sapiens, tacitus facit omnia prudens,
usque molus faciles praebet utrique dies.

Mollificat diram responsio mollior iram,
mutabis mores, quando furore noces.

Hui cito miserit laudato more senescit,
mitis nam servat, quod fuerit examinat.

Iratum sine se cor nullus debet habere,
non est irasci formula recta viri.

Ira nocet cordi, nam dat ? dolori,
iratus vitus nutrit interius.

Res causat miras qui cuius porrigit iras,
ira nocet vitae seuper acerba tuae.

Ira brevis melior, magnis damnis ut opinor,
praecipis morigerum dedecet ira vitum.

Dixit modiferas quas fel tibi commovet iras,
nam causant noxas corporibus varias.

Iratus rerum nescit discernere verum,
multos iratos perdidit ira viros.

Nil aliud nisi se valet ardens Aethna cremare,
iram servat, seque suumque cremat.

Ira ex natura pervertit publica iura,
et bene iudicium destruit ira vitum.

208
✓

158

Uersa a vindicta donec perforaseat ira,
post nigras nubes, fulget amanda dies.
Absint a mensa detractio, murmur, et ira,
eciam cum voluta sumito leetitia.

Fit longum bellum per non est sive duellum,
per non est, sic est, crescere et ira potest.

209 ✓

Certamen, lites, rixas, et iurgia vites,
pro modica rixa teque luisse puta.

Laudo, quod lites Fili ? vites,
qui lites voluit, paepe tibi nocuit.

Pro modico ? nolite cani similes,
in multis iris, tu come peior eris.

Fit nihil, et vilis manibus dum spargitur ignis:
sit tibi corde levis, paepe et ira brevis.

Nil ira peius, fugit omne bonum locus eius:
ira facit totum paepe et ubique malum.

Uice erit antiquus muscatum paepe amicus,
curis ac iris tu valedic nimis.

Triste cor ira frequens, mens raro gaudia volvens,
absolvunt homini corpora fine brevi.

Uultus in iratis precibus non flectitur ullis:
flectitur iratus voce rogante Deus.

Mitia tractabis, fieri velut Agnus amabis,
ut veniat vobis mollior ira tuis.

Semper vult doctus mentis componere fluctus,
candida pace animas, trux decet ira feras.

210 ✓

In rana dita vana est sine vitibus ira,
sicut et iratus fit miror ipse coctus.

Rebus in exiguis irasci non velit omnis,
turpis in exiguis ira gravis oculis.

Possumus irasci: si fas est credere Psalti:
si tamen iratum cor manet innocuum.

Peccatis propriis, vel peccatis alienis,
irasci quodrat, talis enim ira iuvat.

Taliter iratos David vult dicere sanctos,
 nam sic irati, sunt sine labe viri.
 Non debet baculus si vult mordere catellus,
 cogimus interdum cum gladio gladium.
 Lances dissimiles faciunt oculos tibi hostes,
 nam fiunt modici, qui nimium timidi.
 Non tamen hinc animus fiat nimium feribundus,
 sed re pacifica dirigat omne quia.
 Ebrietas a te procul est: sic dicis ad omne,
 et non est nimio mens tua mota mens.
 Idcirco? si pectus nunquam patiatur ad extus, 211
 ac irae ratio vertitur in cerebro. ✓
 Si levius cauris alios? ut audis, ?
 sobrius exigui sis licet ipse meri.
 Sobria nulla facis, ratio se? omnis, ?
 ut malus est siccus, sic ebrius madidus.
 Confundit rectum, fuerat aptum reddit ineptum,
 ira velut vitium, sic dabit exitium.
 Rem loquitur diavam, cum quis feverit ob iram,
 exereans iram fit maculans animam.
 Cur citius rabidi fiunt, qui corpore parvi?
 ex olla parva se cito tollit aqua.
 Et parvae proles sunt ad rabiem citiores,
 ut citius parvas turbo rapit paleas.
 Cum sit parvotum mens prociinat puerorum,
 corporis ad? dat citius rabiem.
 Foelice qui diavam mitis compercutit iram
 et fecit miram taliter esse viam. —

[212 - 216. l. ires!]

- Iustum decernens est iudex ius quasi dicens,
est iustum dictum iudicis officium.
- Iudex obstrictus sit iusto in iure peritus,
iniustum dictum iudicis est vitium.
- Nullus ibi iudex ubi non est criminis index,
est ob delictum iudicis officium.
- Nulla per ignotum fiat sententia votum:
sint ex re nota iudicis officia.
- Iudex alterutram non percipiendo querellam,
— ceteri aequum statuit, non tamen aequus erit. —
- Ius iuristarum cur differt a medicorum?
— illorum est siccum ius medici liquidum.
- Adversum est ius vi, vis est adversaque iuri:
— inversum adversum poecit habere suum.
- Propter respectum iudex causabit ineptum,
— nec faciet rectum iudicis officium.
- Amittet gustum propter munuscula iustum:
— perdet iustitiam propter amicitiam.
- Non est cur clausam miseris iudicis aulam,
— cum tua iudicibus non sit aperta manus.
- Ibi pro iustitia sibi poecit munera multa:
— poecitibus aptatur, quando capit capitur.
- Iudicium proceps insani iudicis index:
— omnia nec totis discutienda moris
- Testibus, et scriptis causam deducere victis,
— est recti rectum iudicis officium.
- Iudicis est recti nec munere nec poece flecti,
— lumen habet clausum iustitiae speculum. —
- Iure ius calcatur violentia cum dominatur,
— iures quando: mix cito vadit, abit.
- Iudicis in cunctis sit iusta potentia punctis:
— sed ius poecit munera qui capiet.

Stas in se mira dum regnat munus, et ira,
munera dum cresant omnia iura ruunt.

? defuncta dum iudicis est manus iuncta,
quae donis parent, robore iura carent.

Accusativo florent lex absque dativo:

sed genitivus erit si manus apta delit.

Munera respectus, cognatus, dives adeptus,
haec non sunt gratis? aptata patis,

Munera, cum murra facient rectissima curva,
si pressus caneri sit tibi retro gradi.

Multis maior? qui cura est, quam iuris et aequi,
ius non formatur, si mala forma datur.

Si tibi pro voto non est sententia toto,
corrigere per munus iudicis ingenium.

Theologi dubii: iuristae lenti, et iniqui,
immundi medici, sic ego nunc didici.

De perpende prius post sumito iudicis usus:
ut tibi sic aliis arbiter aequus eris.

Iudicis officium res est cum tempore rerum,
quaerere quaerito tempore tutus ero.

Quando cithara sonat, ius litem fine coronat,
iure triumphabis munera quando dabis.

Dilige rhetoricos, equitant quia saepe caballos:
sed genus, et species cogitur ire pedes.

Praestat pauca codex, sed praestat plurima iudex,
iudicis hinc melior, quam codicisque favet.

Insonans censebit, nisi crimen iure praebetur,
deficit in causa quilibet? proba.

Solus quando datur, testis nullus reputatur,
sermo solius sit quasi dimidius.

Unus homo veram nunquam facit esse choream,
nec sola adveniens verdat hisundo vitens.

Si desit duplicis iuri praesentia testis:
det piramentum iudicis officium.

Ihu false iurat nihil immortalia curat:

hinc fors per iuris crimen adest ubi vis.

Ihu leuiter iurat Christum crucifigere curat:

est crimen certum falsificare Deum.

Se sua non saluat, quisquis per iuria tractat
peruget per iuri hinc modo solliciti.

Ihu sancte iurat, vigilat, iurataque curat:

iurat perpetuum falsus in interitum.

Coelum pro medico vendit per iurus amato:

aeternum crucians pro medico sibi dans.

Pro vanis animam Per iurus perdit amaram,

praestaret vitam perdere non animam.

Ob iuramentum non det iudex nocumentum:

partibus hoc causat, dum proce ius variat.

Iudicibus charus non fiet dives avarus,

iudex qui seruit munera non tenuit.

Quatuor ista: timor, munus, dilectio, rancor,
perdere iudicium saepe solent hominum.

Cautidi? rectum gaudent pervertere sensum,

his cautus iudex sit velut alter obex.

Nulli caudico reor esse fidem neque dico,
nam variat verum, non reprobataque reum.

Hostis pro medico fit hostis, amicus, et hostis amico,

permore hinc cauto dic tua caudico.

Vos vocat infernus, vos destruet ordo superus,

nam verbis linguis plurima destruitis:

Hic est: sed quare? linguam venditis aere,
quam datis pro te, seu male, siue bene.

Incipiet fisco quod quis non vult dare Christo:
ut bene nunc vivas, caudicis caveas.

Typo mihi cur fiscus dicatur nunc queri viscus?
ut caput unus aues, sic caput alter apes.

O! fisci, fisci, rapitis quae sunt bona Christi:
et qui vos rapiet, daemones omen habet.

Nomine Caesareo fiscus causat mala mundo,
et luet in barathro nomine Caesareo.

Fiscus et exemplar mult esse, a iureque demptus,
ut sic liberius stet sine iure scelus:

Non est contra se: quia sic vult iure carere,
sed contra cunctos iuris habet titulos:

Hinc tibi dat plausum, non curans iudicis autum,
donec ad infernum deveniat thygium.

Dat fiscus poenam cupiens ditare etumenam,
emungit populos multiplicans oculos.

Cui legem spernit fiscus quando lucra quaerit?
forsan pro solis lex posita est populis.

Ut placeat Regi contrarius est ita legi:

hinc spernit iustum iudicis officium.

Si mala patrabit, fiscus bona iura negabit:

ut populum stringat, se, sua nulla ligat.

Christus Rex Regum qui ius defendit in aerum, 220
iustus erit iudex, et sine lite codex. ✓

Hunc non placabit, fiscus bona iura negabit,
nam pro iustitia iudaxe absque mora.

Delictum mundi cernetur lumine ab omni,
fiet ibique patens, quod fuit ante latens.

Nullum tunc Numen concedet mentis acumen,
non tibi esunt dubii credita iura fori.

Omnia lucebunt, omnes sua facta videbunt,
totum tibi clarescet quidquid in orbe latet.

Nullus tibi per se poterit sua facta negare,
nec per caudidicum se facere innocuum.

Da? fiet mundo, dum iudex iste secundo,
adveniet, stringens iudicium faciens.

Hic qui sincere non vult pro crimine flere:
flebit tibi misere, sed ^{2nd} [m^{is}] fine male.

Vult tibi pro factis sine fine ardere patretis:
hic pro peccatis non faciendo satis.

Hic qui fuerat, nec futuris saciatur:

fiet tibi Stygiis grata rapina focis.

Verbis humanum poterit quis fallere sensum
non tamen aeternum fallere iudicium.

Hic se propositum defert iudex et amicum:
est tibi iudicium perficiet rigidum.

Quam fuerat placidus pro nobis natus Jesus,
tunc fiet rigidus iudicis ille modus.

Ut valeat flecti, sit mens tibi conscia rectori,
nunquam qui videt iudicis ora timet.

Hic locus est venialis, fiet tibi tempora pœnal,
nunc miserere patet, tunc sine fine tacet.

Hic tu peniteas, hic omni tempore plangas:
ne aeternas lachrymas tunc sine fine feras.

Se bene custodit, qui mente novissima voluit,
nec cito delinquet, qui memoranda timet.

Iudicium binis his iudex dat tibi verbis:
dicendo de probis: ite, venite bonis.

Hic mihi dic? magis est offensus iniquos,
an per Judaeos? vel fidei populos?

Judaeus Christum non cognovit Crucifixum:
cognoscunt Christum Christicolae nimium.

Si cognovisset, Jesum Judaeus amasset,
ut salvatorem sive salutis apertum.

Nec crucificasset, sed vere glorificasset
Christicola hunc notis, cur mala tanta facis?

Quondam iudicium iudicis habebat iniquum,
propter vestitum militis exiguum.

Plus ergo Christum Jesum haedunt Crucifixum,
Christicola falsi, quam Chanaan populi.

Atque a Judaeo dum iudex quaerit iniquo:
num se sic habeat res velut ille probat.

Judaeus false, seuperque negavit inique,
dicens: quod non sit sic velut alter ait.

Miles ad hoc dictum Iudaeo impegerat ictum:
per faciemque, bonum praepere dedit colaphum.
Hunc dum Iudaeus vult accusare superbus,
tale dedit dictum iudicis officium:
Si propter verum Christo Iudaeus acerbum
impexit, colaphum per faciemque tumidum,
Cui propter falsum miles non caederet ipsum
Iudaeum, colaphum non faciens tumidum?

K.

Kitium Tanigenas.

Nolumus antiquum metris describere Romam,
olim quae vixit directa Roma fuit:
Nec volumus fortes metris laudare quietes,
non animas, muros nam coluere suos.
Voluimus Atlantem quondam bene belligerantem,
quem dederant Romae tempore Tanigenae.
Kitium Tanigenes ree multis praepuit annis,
semper vitrices gesserat ac acies:
Non fuerant hostes quos non fecisset inertes,
et fecit regno cuncta subesse suo:
Hinc Atlas dictus quas portans omnia Kitus,
Atlas Italicus gesserat omne decus:
Italus Atlantem cognovit belligerantem,
hinc Atlas dictus Kitus et italicus.
Haec licet ut memini, sint partim grata poesi,
et sint Italico dulcor^{is} ingenio.
Non tamen incubo, nec in omnibus esse tleubo,
peridicus, patiens carmine multa tacens:
Hoc unum dico: quod Kitium multa supremo
condidit Italico tunc vigil imperio;
Tanigenae Tanum dederant in imagine canum
terris Romanis duplicis et capitis:

Ut vigil ad cunctas regionum attenderet oras, 222.
ac hostis varias cerneret insidias, ✓

Haece duplex facies partes conspexerat omnes,
atque vigil vidit quid quid in orbe fuit:
Occultatus erat dum pace sine Marte vigebat,
dum bellum fuerat, Janus apertus erat.

Janum Janigenae fecerunt semper amare,
et duplicem faciem, sic dederant vigilem:

Ut vel ad occiduum, vel surgeret hostis ad ortum,
cerneret a longe Janus ea facie.

Dicite nunc proceres, nunc fac — dicite Iuvenites,
dicite Romulidae, dicite Tardaridae: ?

Nunc ubi stet Janus? num clausus stet, vel apertus,
aut ubi sit duplicis nunc facies capitis? ?

Haece resum facies? nunc Italus inter
non duplicem faciem, sed tibi praebet avem. ?

Siccine nunc pleris vobis est una volucris,
quam Jani duplices tunc fuerant facies! ?

Uvol lignum solitis? quae nunc vigilantia testis?
quam gestis faciem? quam vel avem vigilem?

Janus cerno qualem multis nutrire voluerem,
et video vigilem quam gestis faciem:

Italus a Petro multo dependere Beato,
hic Romam docuit Christianosque dedit:

Cetus Romani modo sunt patrimonium Petri,
hic pater Urbis erat, dum pater Orbis erat.

Italus Italiam per Petrum dicit ad auctam,
Petri quid mirum si gerat ingenium.

Pastor erat vigilans Petrus vigilem quoque gestans
iam cerno qualem Petrus habet vigilem.

Ergone pro Jano multis succumbere Gallo

Italia soboles, Tardaridae proceres? ?

Sic verbum Janum multis modo perdere canum?
et multis Gallum dum canit ut socium?

Nullus erit Janus duplicis capitis morbo Gallus,
nam nunquam duplicis Gallus erat capitis.

Ubi una salus est omni tempore Gallus,
nam lachrymosa trahit, dum nimis apta canit

Inter fau varios qui laedunt corpora morbos,
pessimus est unus Gallicus ut legimus.

Hunc contraxerunt, quotquot sua vota dederunt,
pro Gallis puttem non metuendo litem.

223.

Candida praedicit, dum candida verba relinquit
in herbamento Romuleo populo:

Hen! fuge chara soror dicit, ne sit tibi moros,
a Gallo caveas, munera non capias.

Munera nam Galli faciunt contagia morbi:
haec quotquot palpant, inficiunt, maculant.

Hoc morbo infectos iam novimus esse Patrones
Galli, deceptos et nimis esse viros.

Quid Tirstenbergum, Clementem, sanguine iunctum
cum duce Boiorum transit in exilium?

Et quid Jacobum fecit solio viduatum?
morbus qui infecit Gallicus ille fuit.

Esse fidem necit, semper gens Galla superbit,
promittit Gallus Cinnama praebet olus,

Sed suo cur voces effundis Galle rumentes,
curque sibi plumis creata riget tumidis:

Plausibus assidue, et acutis vocibus ipsis,
Galle es sublimis nuncia lucis avis;

Atamen ignotas aquillas volitare per oras,
ipsius Solis, nec trepidare oculis.

Plus est splendentis fulgorem cernere Solis,
quam nimis instabilem sollicitate diem.

In seis stercoseum mi Galle videre frimetum,
ast aquila aethereum conspiciunt radium.

Gallus ais fortes morit terrene leones:
ergo leonibus maior et ipse visis;

Sed necis tumidum contemnere lilia Gallum:
cum sint haec Gallis mausea magna nimis
Humoribus coniungis tua candida lilia Gallis?
lilia cum Gallo sint inimica tuo:
Cum ceno qualem faciunt tua lilia necum:
talem dat Gallo candidus ipse leo.
Non exhorrescit leo Gallum, nonque pavescit,
in putrido ceno stercoreoque fimo:
Solum contemnit, nec inertem vincere potest,
vincere pro voto multo generosa leo.
Sic facit exiguus leo nunc parcendo catellis,
ferrea confringens, lignea non cupiens.
Iniustus absunt, iuste pugnantibus adsunt,
palmas victrices, prout in othe dies: 224 ✓
Ipsa dies tenebris seipsum parcere noctibus ipsis,
non tamen inde perit parcere dum obstat;
Nam licet obscuris parcat cedendo tenebris,
est tamen exosis lucidior tenebris.
Ipsemet irasci Gallum nuper quia vidi,
dico tibi quare, sed referenda cape:
Ut vigeant: hortos exoptant lilia clausos,
nam sine clausuris sunt rata praeda feris.
Nuper liliferum Gallus male clauserat hortum,
lilia et hinc udae praeda fuisse ferarum:
Hortus conclusus fuit Ulma locus speciosus,
Gallus ibi fecit lilia, quae potuit:
Sed quis Gallo feram docuit te mittere ad ulmam,
hortum tunc patulum non metuendo tuum?
Fors aquilae factam contemnis pacis olivam?
non parcens ulmae sic tibi pacificae?
Romanum imperium foedus concludit amicum,
ulmaque, quae vixit pacificata fuit:
Sed Gallo adiunctus violavit foedera Boius,
ulmam pacificis eripiendo aquilis.

Nec te Boie necis iurit meminisse sorosis,
dum tam crudelis foedus inis sceleris;
Hinc mi Gallie, tuus factus fuit hortus aperlus, 225.
praedaeque vastantis lilia facta suis.

Et quia sic Gallum Boius tibi pinxit inultum,
hinc mi Boie tuus factus et interlus.

Gallus cantavit, dum Petrus saepe negavit,
et morbo fors cantat, dum sua Roma negat.

Roma negat Ianum dum vult admittere Gallum
hinc aquilae duplicis se negat et capitis.

Sed quid quaeso facis? Ianum cui Italiae spernis?
an non sunt duplicis nunc aquilae capitis?

Cernis ut insubres migravit Gallus in Urbes,
ut Mediolanum possit habere tuum.

Sed regina avium retinet vigilando volatum
et superant gallum pennae aquilae tumidum.

Hinc iterum gemitus, plangens sunt undique fletus:
quod fugiat Gallus non tumidus, timidus.

Sed quare gemitus miraris et Italiae fletus?
dum Petrus iurat, cantica Gallus amat.

Post Galli cantus fit, fletus et undique plangens,
dum Gallusque canit, tunc tibi Roma gemit.

Hinc lachrymae Petri sunt propter cantica galli, 226.
atque negaturos gallus adumbrat heros.

Chamater quoties, dum discordant regiones,
quisquis ut afflictam liberet Italiam.

Nunc deflet varias deserta utriusque ruinas:
excusatque suas ingeniosa moras.

Se non extollat, nec multo tempore fidat,
quicumque invitam possidet Italiam.

Italiae mores cantavit Gallus honores,
tentavit fortem Gallia blanda fidem.

Gallus ad auroram cantat, nihil est et ad horam,
et Petri meminit cantica dum recinit.

Non mirum antiqui repetat si cantica Petri:
Gallus ut Italiam possit habere suam.
Sed nimios planctus causavit tunc quoque Gallus:
cum Petrum monuit, nonne Propheta fuit?
Italia impetibus, galloque canente monetur,
Italia hinc lachrymas debet habere suas.
Et Marci forte quondam sociare leonem
audebat Gallus, non sine fraude malus.
Ut vel sic aquilam confunderet imperiosam
ac eius pennas carperet imparidas. 227.
Tunc per Oropiacas ibat venetus leo terras,
formans immanem raptibus influviem.
Tamque Tridentinum iurabat foedera primum
Gallis et venetis in gladio tumidis.
Sed populi Italiae discesunt iam satis esse:
ut finem facerent, ne gravius luerent.
Et subito Boreae surgens Iovis ales ab axe,
detruit Venetas semi-leonem in aquas.
Non possunt tantas aquilae tolerare chymaeras
ut sit pennatus Galle leo venetus.
Non est aptatus pro semi-leone volatus,
non est pro Marco pennifer iste leo.
Nec tibi nunc magnus quadrabit Galle volatus,
de caeno in caenum Galli volas modicum ?
Cum Turca questus fuerat tibi Galle volatus
pervasti foedus? sicut inane pecus.
Ad tumulum Christi Polymas mi Galle volasti,
ut faceres proprium, sicut habes tumulum. ?
Non est in tumultu surrexit Christus in illo, 228.
et vincens, aquilas est imitatus heras.
Idcirco tumulum quaerat, non multum Gallus aberrat,
periusus cumulo, se locat in tumulto.
Interes Christum dum Galle petis tumultatum,
nescis quod Christum saepe negas Polyimum. 171

In vicis iuras, iterum si labere iuras,
iuras in castris omnibus atque locis.

Militiae iuras, inter convivia iuras,
iuras in medio naufragus oceano.

Iuras arma ferens, iuras in pace quiescens,
iuras seu tractes seria, sive sales.

Lucis est iuras, nox te iurante tenebras
invehit, et fuscis Cynthia fertur equis.

Nulla est Religio: non servas foedera mundo:
nec vivum Christum, sollicitas tumultum.

Ad modicas iras per mortua nomina iuras,
iuras, blasphemias, ut tibi complaceas.

His iuramentis, si fient prospera Gallis,
quos colui nullos esse putabo deos.

Italia, Italiam tu nunc venerare Minervam
atque tuas aquilas Italia nunc repetas.

Cognoscas aquilam neque vixisse supremam,
raro, vel nunquam, succuluisse aquilam.

Janigenae Janum quondam genere profanum,
sed duplicis capitis facta Palus aquilis.

Tempus et eveniet, quo tandem virtus aberret,
Gallus, et iratum sentiat ipse Deum

Interea Petro, veniae locus est lachrymato,
post lachrymas Romae fit locus et veniae.

Keve recit Pannonis oras.

Pan deus Archadiae: sic dicunt metra poetae,
ut curabat oves, sic ovium vigilas.

Unde sit exortus, si quaero Pannonis ortus?
vel qua de causa Pannonia patria.

Utriusque libenter habet, si rem morbo quis bene pandet,
deducens veteram Pannoniae patriam.

Nullus: quod credo: meliori nomine quiro,

quam si nulla nego Pannoniae populo.
Ut vasi variant, vasium fundamen honorant,
sic vasi vasi dant mihi notitiam. 230.
Pan deus Archadiae revocat fragmenta poetae:
num nam verum credimus esse Deum.
Nec panis nomen causavit Pannonis omen,
nam Pannon tacuit, panis ubi sicut.
Pannoniae patriam, nec Bannon condidit istam
de Lem deducti filius Aramei.
Etri Pannoniam soluisse refertur amalem,
non tamen hinc dictas auguro Pannonias.
Pannoniae regum magnum legi documentum,
quod tibi cum recito, prae manibus teneo.
Mons sacris est hodie quem servant Pannonis orae,
dictus Pannoniae Mons Sacris in specie.
Gryza pius nostrum super hunc cepit monumentum
perfectit Sanctus postea rex Stephanus.
Non procul a sacro montem sacrate sacello,
Martini patriam discito Sibariam
Martinus sacrum montem dilexerat istum,
miles ibi ardentes fudit ad astra preces.
Hinc pro Martino posuit fundamenta divo
Sanctus ibi Stephanus sicut habetur opus.
Valle sub umbrosa, fons est aspergine multa
non procul a villa, quae modo Sibarica.
Ut viridem pannum causat fons inter fluentum, 231.
hinc fons Pannonus dictus erat rivulus. ✓
Pannoniae prorsum caput est fons dictus ibidem,
hinc nomen nostrae dant sibi Pannoniae.
Belaque rex nostrum montem memorando Tricollem,
supra inquit veram stat modo Pannoniam.
Ad praesentia sic Hunni posuerunt stemmata nostri,
cum cruce Apostolica trina sacrate iuga.
Ut simul et patriae stet res memoranda coronae,

quam tulit Astrius nuncius et monachus.

Isteque praelatus primus fuit inde creatus,
in sacro nothae culmine Pannoniae

Sed doleant Hunni, quod nunquam sint ut amici,
pro tam sacrae culmine Pannoniae.

Olim fundavit, ditavit, condecoravit,
hocce monasterium, Pannoniaeque locum.

Olim gaudentes fuerant ipsi quoque reges,
si quid sacro contribuere loco.

Sed nunc privando, rapiendo, vel spoliando,
gaudent dissanimes Pannoniae proceres.

Non ut quid donent, sed qual sunt tollere gaudent,
et salis apta darent, si nihil acciperent.

Huius! quam multorum spoliatio facta bonorum,
fiscos ipsosmet, quanta rapina manet.

Ut simus contra, nobis mandant documenta
sed lymphis veteres tingimus Aethyopes.

Nulla probatorum dantur fora iudiciorum,
octavae nullae sunt populi hodie.

Excipitur fiscus, ne ius speret sibi Christus,
evincunt camerae pernicies animae

Salvantur fisci, cum devolamine Christi,
laeditur ipse Deus cum ratione status.

Nullum pontificum terrent maledictaque regum,
est tibi quisque vigil, restituitque nihil.

Quod sacra religio descendens a Benedicto
ex tenebris populos duxerit Hungaricos.

Coelitus aptatam, regi tulitque coronam:
haec sunt pro meritis Pannoniae monachis.

Ut quorum faciam, nec quae sunt plura relinquam,
his ego Pannoniam do tibi Pannoniam.

Vandalus et Gothus, Romanus et ipse senatus
quondam Pannoniae praepuit attingetiae,

Donec per ceruam deitate volente Minervam,

Flumini moecotidum transilueere locum. ?
Posthae innumeras Flumini statures catervas,
et bis ter proceres contribueere duces.
Attila cum Buda, Keve, Bela, Kome, atque Kadicsa 233 ?
his sunt primates quos coluere duces. ✓
Hos inter primus nignit Keve sicut opimus,
sic pariter bellare, iustitiaequae tenax.
Lacuna palmiferos delebunt nulla triumphos,
quos Keve Pannoniis intulit iste iugis.
Ut meritis propriis Keve, sic votis alienis,
inter sex proceres primus est ipse duces.
Usus captivis utrum moderamine ventis: ?
monstravit tumidum vincere Danubium.
Omnia militiae recit documenta Reverae,
vim dedit et legis Pannoniae popolis.
Sic Flumens variis docuit certaminis usum:
ut populus velox ardeat ire ferox.
Attila quid fuerit, postquam Keve fata subivit, —
non ego millenis enumerabo metris. —
Nil ego de primis ducibus refero modo dictis, —
quam quod victores semper erant proceres. —
Per quodvis bellum timor orbis, evantque flagellum, —
Roma tremiscebat, quae caput orbis erat. —
Continuis spoliis, praedis ac rebus opimis, 234
creverunt Flumini tam bene laurigeri. ✓
Donec ad extremum discordis Bellona flagellum,
mutando, fatum protulit Attilium.
Attilius casus, per quem se fregerat ? ?
fecit discordes Pannoniae proceres.
Nam tunc Attiliae subito periere catervae,
propter discordes Attiliae Arboles.
Qui cunctos populos superabant ense proceros, —
nec poterant vinci Pannoniae populi: —
Unica monstravit discordia quae laceravit, —
et fecit vacuam Pannoniae patriam. —

Num pariter metuo gens Hungara, nec sine fundo,
hac pro scissura ne tibi fiat ita.

Concordes leporos fiunt plerumque leones,
Sicut discordes hi modo sunt leporos.

Ignoras vires disiunctis esse minores,
quod coniungit amor, fortius esse teot.

Est ex coniunctis mundi perfectio punctis,
haec si separent, omnia quaeque ruent.

Nec bene dispersis purgantur limina scyris,
discors in fidibus non bene ludit opus.

Discordare fide, gravius quam quilibet in te,
discute discordes Pannoniae proceres.

235
✓

Si discordatos Deus illos perdidit, Hunnos,
quod tunc unanimes non furibus, proboles;
Quid modo speratis? fieri quid posse putatis?
cum sint haeretici, tot modo Pannonii.

Fiunt exleges quae discordant regiones,
regnum divisum quae citat exilium.

Hoc vestrum regnum fecit discordia rerum,
proaedam vicinis hortibus esse suis.

Hinc aliae plures in circuitu regiones,
fecerunt terras Pannonis esse suas.

Donec post annos Hunni rediere trecentos,
victo Svatoplugo Pannoniae domino.

Appadus et Chundus, Saboluh, Verbudus, et Ursus,
Gyula, Lehel fortes hi vixere duces.

His ducibus septem rursus coluere Tricollem
Hunni, Pannoniam distribuendo suam.

Post iterum viros Hunni fecere triumphos,
vincendos varios in gladiis populos.

Nec tamen unanimes, Hunnorum quaeque cohortes,
Paganas tenebras, depotuerunt suas.

Donec pro Gyza pugnarent eminus astra,
promittendo vitum non sine spe Stephanum.

236
✓

Hic Stephanus motes Romanos intulit omnes,
et Benedictinos iussit adesse viros.

Per quos excultos dictando, dedit Flunnos,
ex fuscis agnos constituendo probos.

reddidit
(v. l.)

Non fuit in mundo sanctorum copia toto
qualis in Hungarico crescere visa solo.

Si quisumque viros voluerunt cernere sanctos,
optabant solam cernere Pannoniam.

Et quia tunc multis coelo mediante triumphis,
Hungariam Stephanus rexit Apostolicus:

Intonsos crines, longa cervice fluentes,
pustulit, excultas instituendo comas.

Dixit ut longis voluit private capillis
Flunnos? et strictis condecorare comis?

Quem tunc detonsis lese iusserat ire capillis,
fecit perpetuum tonsio mancipium.

Coeli reginae Stephanus sua regna Mariae,
tunc confirmabat, cum precibusque dabat.

Hincque Marianus curatis crinibus Flunnos,
erb semper magnae mancipium Dominae.

Sed pudor est nimius, quem cernere cogitur Flunnos
in capitis propria luce favente coma;

Cur? quia sunt multi sincero corde comati,
attamen ignorant cur modo sic vigeant?

Nam Lutheranis, Calvinis fertur ab ipsis,
qui penetrant patriam, non penetrando comam.

Quam sint daemones multorum aetnae capilli,
qui non sunt magnae mancipium Dominae.

Coeli reginae seruum non esse Mariae,
mancipium foedi Daemonis est fieri.

Quod nisi palparem reversa distimularem,
sed scio, quod solis sit pudor haeticis.

Desum si pro te, per me rogaberis Flunne
dic mihi cur histes sunt tibi quaevis dies?

237
✓

177

Tot mala te tangunt, quot se bona sidera pandunt,
est tibi nunc saevus maximus ipse Deus!

Cui tot habes poenas, quot flevas Tybris arenas?
cui mala, quae molles plurima plura doles?

Dic mihi Pannoniae quae lachrymantur ubique?
nescis; si dico: vix malus angus ero.

Troba novatorum radix est vera malorum
haeresis effraenis dat mala Pannoniis: — 238

Hac duce civili turgescunt sanguine rivi,
atque madent multis Pannoniae lachrymis

Dissipiunt Hunnis, quae sunt nativa Sicambriis,
quae bona Germanis sunt mala Pannoniis:

Dissipuec cibi, vestes, longique capilli,
et morbo sunt Hunnis nausea magna nimis.

Non placet Hunne tibi braccatum gloria? vide
quam Teuto docuit, nec tibi lex placuit:

Dissipiunt Flandri, veni tibi sunt Allemanni,
cui non Teutonicus dissipit haereticus?

Imantum portentum leges abolere parentum,
atque novatorum concelebrare forum?

Dic ubi nunc pietas, quam prima nutriverat aetas?
et quae per primum sparsa fuit Stephanum?

Dic ubi proca fides, per quam fuerant tibi vixes?
perque omnes terras orbis honor fueras?

Iluo tua Maiestas, quo cessit magna potestas?
detrusit fatum Numini's ira tuum.

Quem tibi formavit vultum, fortuna negavit,
nec magis est curvis oppria trite rotis:

Si liceat casum regni legere nefandum,
stat cot Troiani Pannonis instat equi:

Sunt intestinis vitata cadavera bellis: — 239
Pannon Pannoniis se iugulat gladiis.

Humans madidae pingvescunt sanguine glebae,
tincta madent regni septa cruore tui: — ?

Per patrios enses viduantur civibus urbes,
ista tibi patrium bella parant tumultum.
In patrio patrius foedatur funere vultus,
quis vidit patrium sterbere caede vitum?
Quis pectus fratris gladio, iugulumque parentis
perdere te iubeat: dicere non prodeat?
Semper palmiferas Keve recit Pannonis oras,
cur? quia coniunctis praefuit ille animis:
Semper vincentes Stephanus portaverat enses,
cur? quia concordem, iussit adesse fidem.
Viribus unitis totus devincitur orbis:
his nil quo superet fortius orbis habet;
Ex tibi coniunctis mundis conflatur arenis:
palmas victrices congregat una fides.
Non est una fides, fidei molis sunt tibi lites:
nec mirare tuas Hungare nunc lacrymas:
Donec eras foelix fuit una fides tibi tutrix,
confundunt plures, nunc tua, teque fides.
Hungariam primis quibus deducit ab Hunnis: 240
dicatur cur H. perdidit Ungaria? ✓
Dum Petrus angariat, tunc H. regnum quoque privat,
more et privatam lumine privat idem.
Aspera vox est H; dum spirat ut aspera spuma:
hinc patet cur H. perdidit Ungaria:
Nec tibi sit mirum per bellum, quod molis dictum:
Hunges rursus eat, qui prius Unges erat.
Tam sumus exosi, veteres migrate coloni
cur? quia tam rigidi nunc sumus haeretici.
Et molis libertas regni, conturbat habenas:
sed pluris sectae, quam veteris patriae.
Sunt aliae plures bene notae iam rationes,
ob quas discordes Pannoniae roboles:
Nulla tamen regnum potuit sic perdere nostrum,
sicut scissuris perditur haeticis.

gens erat Hungarica sicut reperitur abunde,
regibus Hungaricis seditiosa nimis.

Excipias unum Ludovicum nomine Primum,
huic soli unanimes Pannoniae robores

Inter magnorum moriens spectacula virorum,
quae testamento condidit haud repeto:

Unum non taceo, quod Regibus explico metro
et stat pro scriptis non male pacifico.

241

✓

Nullus rex Hunnos unquam sinat esse quietos,
sed semper bellis distrahat hos ubivis.

Si Mars nil cedit, vel se Bellona recludit,
Hunni sic faciunt: dum rapiunt, fugiunt:

Olia sectantes sunt seditionis amantes,
ut foetent ipsae, ni moveantur aquae.

Arma placent Hunnis, labor omnis displicet illis,
Hunni sepnities, maxima perniciēs.

Hoc testamentum Ludvici credito rectum,
cur? quia tunc sectae non vixere novae:

Sed cur discordes Hunnorum sint modo mores,
his ego concludo, quae tibi sic recito:

Sectarum novitas, Magnatum scissa voluntas,
causant extremas Pannonis exequias.

Disparitas cultus, templorum raptus inultus,
presbyterum luctus, Pannonis interitus.

Christus Rex Regum, qui nunquam dormit in aevum,
prolegat hoc regnum, pellat abinde scum:

Pannoniam miseram, facias pia Virgo secundam,
In patrona meam respice nunc patriam:

Ut careat sectis, scissuris, et maledictis:
efficias meritis Virgo Maria tuis.

In quacunque via benedicas Virgo Maria:
sis pia Tutamen, cum Deus addet Amen.

gens erat Hungarica sicut reperitur abunde,
regibus Hungaricis seditiosa nimis.
Excipias unum Ludovicum nomine primum,
huic soli unanimis Pannoniae robores
Inter magnorum moriens spectacula vitorum,
quae testamento condidit haud repeto:
Unum non taceo, quod Regibus explico metro
et stat pro repto non male pacifico. 241
Nullus rex Hunnos unquam sinat esse quietos,
sed semper bellis distrahat hos ubivis.
Si Mars nil cedit, vel se Bellona recludit,
Hunni sic faciunt: dum capiunt, fugiunt:
Olia sectantes sunt seditionis amantes,
ut foetent ipsae, ni moveantur aquae.
Atque placent Hunnis, labor omnis displicet illis
Hunni definites, maxima pernicies.
Hoc testamentum Ludvici credito rectum,
cur? quia tunc sectae non rigere novae:
Sed cur discordes Hunnorum sint modo mores,
his ego concludo, quae tibi sic recito:
Sectarum novitas, Magnatum scissa voluntas,
causant extremas Pannonis exequias.
Disparitas cultus, templorum raptus inultus,
presbyterum luctus, Pannonis interitus.
Christus Rex Regum, qui nunquam dormit in aevum,
protegat hoc regnum, pellat abinde reum:
Pannoniam miseram, facias pia Virgo secundam,
Tu paterna meam respice nunc patriam:
Ut careat sectis, scissuris, et maledictis:
efficias meritis Virgo Maria tuis.
In quacumque via benedicas Virgo Maria:
sis pia Tutamen, cum Deus addet Amen. -

L.
Lites Litigium.

242

Non male deduco lites a limite vulso,
nam dedit has vulsus limes agris positus.
Sens quasi dictus edens, lingua a lingedoque currens:
trahit ab officio nomen uterque suo.
Insipiens laxat linguam, sapiensque refrœnat,
quis minor, aut maior, quam tacuisse labor.
Herbis, et stellis vis est, sed maxima verbis,
litis lingua parens, os terit osse carens.
Verba parant litem, lis proœlia, proœlia mortem,
proœntas lites tu tibi non renoves.
Ex oculis, oculis, linguis cognoscitur omnis,
quod sibi cor retinet, prodere lingua solet.
Utere succinctis verbis, non utere rixis:
estque perorator quo brevior melior.
Im cum verbosis noli contendere verbis:
saepius ut vincas, distimulare scias.
Nec minimum taceas, nec verba superflua dicas,
manu velus medium parcat habere suum.
Nec sis verbosus, nec in omni tempore mutus,
laus est et iuveni cum ratione loqui.
Lipitibus duris agitur, pudibusque praecustis,
si lis continuum cessat habere tuum.
Nil melius vere, quam cum ratione tacere, 243
ut mala nunc vitent, verba subinde tacent.
Hoc scio procerto, quoties cum stercore certo,
vinco, vel vincor seuper ego maculor.
Creximus in rixa de lana saepe caprina,
maius negligimus, quod minus attrahimus.
Chari rixantur, per se quoque pacificantur,
transit lis subito, quam dat amicus homo.

Cum sit germanis maior substantia litis,
vim, quae commovet, lis ab amore trahit.
Hinc inter fratres graviores sunt quoque lites,
quam sint non nobis in patria populis.

Nam quo maiores praecedunt cordis amores,
inter concordēs, pacificosque homines,
Tanto maiores consuescunt surgere lites,
si mutetur amor fiat et inde furor.

Ergo devites cum charo quaerere lites,
nam si rixeris tunc cane peior eris.

Blasphemando furit, quoque nova dogmata cudit,
qui sectam spargit Daemonis acta facit.

Verbum Christi lacerant dogmata Atrii,
Christicolae lacerat, quem nova secta notat.

Concedunt alii, distinguunt multaque multi,
vincere voce nego se putat omnis homo.

Idem se non noscit, vicini iurgia poscit,
litis amans juvenis pauper adultus eris.

Dum canis os rodit socium quem diligit odit:
sempet habet lites invidiae sibi boles.

Surgit et ex minimis discordia maxima verbis,
lis, quam quis repetet, mox renovata viget.

Non ira, aut levitas tibi cauent iurgia, rixas,
raro se ditat, iurgia quisquis amat.

Lis renovat lites, errores parturit error,
ut nivis exiguis crescit eundo globus.

Divere si laetus cupias in pace quietus,
dissidium linguae, iurgia bella fuge.

Ut vincant homines, exercent per fora lites,
per quas fit vincens, fit quoque victus egens.

In dubio factis lites vitare memento,
solicitatot eget, caudicusque petet.

Ut satis acceptant, iuristae sic satis haud dant,
multa satis dicunt, et satis haud faciunt.

244